



# 9 BİN YILLIK DELİKANLI ÇUMRA

CİLT: 4 • SAYI: 5

ÇUMRA KÜLTÜR VE SANAT TOPLULUĞU ADINA :  
SADIK GÖKCE- SEDAT ULUPINARLI-ANUŞ GÖKCE

26 EKİM 2024 CUMARTESİ

# CUMHURİYETE VEFA

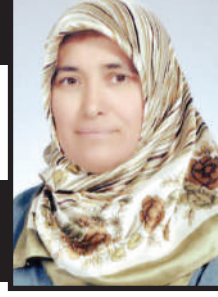
## YAYIN KURULU

- SADIK GÖKCE
- SEDAT ULUPINARLI
- ZEKİ TÜRKER
- ANUŞ GÖKCE
- MUSTAFA YAVUZ
- ÇOLAK
- ELİFE YILMAZ MISRAL

## İÇİNDEKİLER

- CUMHURİYETE VEFA
- ANUŞ GÖKCE
- ÇOCUK EĞİTİMİNDE BİLMECELERİN ÖNEMİ
- PROF. DR. FİRDEVS GÜNEŞ
- TOPLUMUN YAŞANTISI ÜZERİNE
- MERVE CURA
- SÜLEYMAN SARI (BELEDİYE BAŞKANI)
- SEDAT ULUPINARLI
- DERMAN
- BEYZANUR
- ELMAAĞAÇ
- ÇUMRA'NIN İLÇE OLUŞU
- PROF. DR. MEVLÜT MÜLAYİM
- ÖMRÜM SENİ SEVMEKLE - SONE (8)
- NURİ GÖKSEL İNAN
- EKMEK
- METİN EREN

## CUMHURİYETE VEFA



## ANUŞ GÖKCE

**S**evgili okurlar; Cumhuriyet Bayramının yaklaşması mü-

nasebetiyle Cumhuriyeti kuran ve Türk Milletinin esaret altında bırakmayı özgürlüğüne kavuşturan kadroları rahmetle ve minnetle anmamız, yâd etmemiz gerekiyor. Bizlere bu vatani birakan ve özgürce üzerinde dolaştığımız ceddimize, şehit ve gazilerimize rahmetler olsun, mekanları cennet, ruhları şâd olsun

30 Ekim Mondros Mütarekesinden sonra düşman İzmir'e girdiği zaman halk derin bir teessür içindeydi. Daha karaya ayak basar basmaz kadın çocuk pek çok insanları katleden Yunanlılar, Anadolu'ya medeniyet getirmek için geldiklerini söylüyorlardı. Müslüman halkın evlerini gasp eden, en güzel evlere yerleşerek hırsızlık ve talana doymayan Yunanlılar, kadınların namuslarına musallat olunca kalpleri vatan sevgisiyle dolu olan münevverler ve hürriyetine aşık insanlar İzmir'in dışında toplanarak silahlı milis kuvvetler oluşturdular. Daha önce çeşitli sebeplerle dağa çıkıp eşkıyalık yapmakta olan bazı efeler de bu güçlere dahil oldular. Bunlar arasında düzenli orduya katılıp Milli mücadelenin sonuna kadar TBMM'nin yanında olan efeler gibi düzenli ordunun emri altına girmeyip isyan edenler de oldu. Çerkez Ethem ve kardeşleri önce Kuva-yı Milliye ile birlikte oldular. Pek çok isyanların bastırılmasında ve Yunanlıların ilerlemesine karşı başarılı oldular. Fakat başına buyruk hareket edip Ankara Hükümeti'nin emirlerini dinlemeyince üzerine asker gönderildi ve Yunanlılara sığındı. Yunanlılar Çerkez Ethem ve askerlerini tekrar silahlandırarak Kuvayı milliye hareketini, milli direnişi boğmak üzere Türk ordusunun üzerine gönderdi. Demirci Mehmet Efe de Çerkez Ethem gibi hareket etti.

İşgal edilmiş bir ülkede halkı cesaretlendirmek, onları örgütlemek her babayığidin harcı değildir. Bunun için güçlü bir irade, ileri görüşlü ve halkına güvenen bir lider, donanımlı bir asker ve devlet adamı olmak gerekir. Bu vasıfları üzerinde toplayan Mustafa Kemal Paşa, "Ya istiklal ya Ölüm" diyerek Kurtuluş savaşının fitilini ateşledi ve mücadeleyi idealleri peşinde koşan milletiyle birlikte kazandı. Kurtuluş savaşı yapılmıyaydı ne olurdu?

Bunu düşünmek bile istemiyorum. Daha Yunanlılar İzmir'e ayak basar basmaz nasıl bir kavim olduklarını gösterdiler. Bir de Türklere barbar diyorlar. Fatih İstanbul'a girdiği zaman halk Ayasofya'da toplanmış Tanrı'ya dua ediyorlar ve korku içinde bekliyorlardı. Dini reislerini çağırır, vergi vermek şartıyla dinlerinde, ibadetlerinde serbest olduklarına dair ferman buyurdu. Kiliselerini kapatmadı, halkın ırzına, namusuna göz dikmedi, mallarını yağmalamadı. Onların can ve malını her şeyden aziz bilip, yaşayışlarında serbest

bıraktı. Herkes çiftine çubuğunun başına gitti. Esnaf ve sanatkârlar, tüccarlar kendilerini geliştirdiler, zenginleştiler. Türkler tarlada rençber, orduda asker oldular ve onların rahatı için, devletin nizamı için cepheden cepheye koşmaktan geri durmadılar.

Rumlar Türklerin alicenaplığı karşısında Yunanlılar İzmir'e girdiği zaman ellerinde Yunan bayraklarıyla onları karşıladılar. Buldukları yerleri süsleyerek hoş geldin kutlaması yaptılar. Papaz Hiristolamus ayın düzenliyor ve Yunanlıların İzmir Limanına çıkardıkları Efzun Alayı'nı takdis ediyordu.

Rumlar taşkınlıklarını o kadar ileri götürüyorlar ki Yunan askerlerinin, çetelerinin önüne düşerek varlıklı ailelerin hanelerini basıyorlar, mallarını vermek istemeyenleri ya katlediyorlar ya da öldüresiye kadar dövüyorlardı. Varlıklı olmayan fakir insanları ise çok ağır şartlarda tarlalarda çalıştırıyor, çıkan mahsullerin tamamını gasp ederek Anadolu'ya gönderilen Küçük Asya Ordusunun beslenmesine, atlarının bakımına ayırıyorlardı. Zavallı çiftçiler ve aileleri aç sefil koca bir kış geçirmek zorunda kalıyorlardı. Evleri gasp edilen insanlar Anadolu içlerine doğru göç ediyorlar, kışın zor şartları altında hayat mücadelesi veriyor, ya uzak akrabalarının yanında kalıyorlar ya da birçok insan camilere, mekteplere hanlara sığınıyorlardı. Bu şansı bulamayan da sık çalıların arasında, sokağın kuytu bölgelerinde kalıyorlardı.

Namuslu insanların izzeti nefislerini kırmak için kadınlarını ve kızlarını onların gözü önünde oynatıyor, oynamayanları süngünün ucuyla dürterek oynamaya mecbur bırakıyorlardı. Türk evlerine baskınlar düzenliyorlar, ateş yakıp karşısında kadınları oynatıyorlar, çocukları süngülerin ucuna takarak annelerin çıldırmalarına sebep oluyor, akla hayale gelmeyecek işkenceler yapıyorlardı. Bazen kadının kucağından alıp ateşin içine atıyor, bazen de kadınları koyun doğrar gibi parça parça ediyorlardı. Genç ve güzel kadınları bir tarafa ayırıp onları evlerinde hizmetçi veya özel işlerinde kullanıyorlardı.

Ben Yunanlıların Edirne ve Çatalca taraflarında ve Anadolu'da yaptığı katliamlara dair Başbakanlık Osmanlı arşivi yayınlarından birkaç belge sunmak istiyorum:

### YUNANLILARIN ÇATALCA VE HADIMKÖYÜ'NDE KUVVETLERİNİ ARTTIRDIKLARI, KEŞAN'DA SOYGUNCULUK VE KATLİÂM YAPTIKLARI

Çatalca ve Hadımköy'de Yunan işgal kuvvetlerinin arttırılmakta olduğu, baskı ve mezâlim sebebiyle Müslümanların azınlık durumuna düştükleri, kardeş gibi gördükleri Hıristiyanlarla aralarında herhangi bir olay çıkma ihtimalinin uzak olduğu ancak yine de tedbir alınması gerektiği, Trakya'da nüfusun çoğunluğunu Türkler oluşturduğu halde Keşan'da Rumlarca gerçekleştirilen katliâm, yağma ve gasb gibi olayların tahammül sınırını aştığı, halkın evlerinden dışarı çıkamaz duruma geldiği, Yunan askerlerinin yollarda ele geçirdikleri Müslümanları öldürüp paralarını aldıkları, çiftlik ve ağıllardan hayvan çaldıkları, tüccardan zorla haraç topladıkları, Derbend boğazında kırk-elli Müslümanın kollarını kesip, eşyalarını gasbederek çıplak bir halde salıverdikleri.

3 Nisan 1919

BOA. HR. SYS. 2602/50

7

### ÖDEMİŞ'İ İŞGAL EDEN YUNANLILARIN MÜSLÜMANLARI KATLEDİP EVLERİNİ YAĞMALADIKLARI

Ödemiş'i işgale gelen Yunan askerlerine mahallî kuvvetlerin karşılık verdiği, ancak dışardan gelen yardımla Ödemiş'e girebilen Yunanlıların müsademenin geçtiği civardaki birçok köyü ve kaza merkezinde çok sayıdaki evi ateşe verdikleri, ele geçirdikleri Müslümanları şehit edip, mallarını yağmaladıkları, halkın bir kısmının göç etmeye başladığı.

5 Haziran 1919

BOA. DH. KMS. 52-2/21

8

1921 yılından itibaren Yunanlılar kendi yaptıkları zulümleri "Türkler bizi katlediyor" diye Avrupa gazetelerine beyanat veriyorlar, Avrupa'da kamuoyu oluşturarak efkârı umumiyi Türkler aleyhine çevirmeye çalışıyorlardı. Mustafa Kemal Paşa, bir "Tahkiki Mezalim Komisyonu" kurdurarak meseleyi araştırmalarını emretti. İçlerinde Halide Edip Hanım'ın da bulunduğu komisyon

raporunda sadece Alaşehir’de Yunanlıların yaptıkları zulüm ve zararlar tüyler ürpertici bir durumdur.

Tahkik-i Mezalim Komisyonu’nun Alaşehir faciası hakkında düzenlediği 1 Ekim 1922 tarihli raporda şu tespitlere yer verilmiştir;

“Eylül başlarında Alaşehir, Kasaba (Turgutlu) ve Manisa’da Yunan ordusunun yangın ve katil hareketleri en yüksek derecesini bulmuş, 3 Eylülde Alaşehir komutanı tüm Hristiyan halkı ve askeri toplayarak facia planını düzenlemiştir. Bu facianın düzenlendiğini Müslüman halka her türlü vesilelerle Hristiyanlar söylemişlerdir. Eşraftan Musa Zade Eyüp Hilmi Efendi’ye bir Yunan subayı facianın kararlaştırıldığını, tahrip taburları bulunduğunu önceden haber vermiştir. Alaşehirli Rum kadınlar da öğretmen Nedime Hanıma, katliam için teşkilatlar kurulduğunu ve kilisede alınan kararlarda yangın, yağma ve öldürme planları yapıldığını söylemişlerdir.

4 Eylül pazartesi, Alaşehir’de kalan Yunan taburu yerli Rumlarla beraber çeşmelerin başını tutmuş, halkı evlerine sevk ettikten sonra posta posta evlere girerek geniş ölçüde yağma, işkence ve öldürme işine girişmişlerdir. Aynı gün öğle vakti yangın kasabanın on yerinde birden başlamış, bombalar, yağlı paçavralarla yangın sürdürülmüş, kaçanların çoluk çocuk, kadın birçoğu istasyona sürüklenmiştir. Bunlar ellişer yüzer kişilik kafiler halinde yürütülerek ileriye götürülmüşler, postadan postaya teslim edilerek ve geriye kalan ihtiyarlar ile çocuklar süngü ve kurşunla öldürülerek ekmezsiz, susuz hatta çamur birikintilerini içme girişiminde bulunanlar bile süngü ile yasaklanarak dört gün sürüklenmişlerdir.

Tabak Ali kızının ifadesinden, kendisinin de içinde bulunduğu üç yüz kişilik bir kafileden yoldaki öldürme ve işkence yüzünden Manisa’ya ancak on iki kişinin yetişebildiği anlaşılıyor. Bu kafilerden en büyük faciayı yaşayan genç ve güzel kızlardan oluşan iki yüz kişilik genç kız kafilesidir. Bu kafilenin içinde kendisini yüksek bir duvardan atmak suretiyle kurtulan öğretmen Nedime Hanım’ın anlattıkları içler acısıdır. Onun anlattıklarına göre kadınlar bileklerinden ve saçlarından büyük bir vahşetle sürüklenmiş ve her genç kız beş on Yunan askerinin saldırısına uğ-

ramıştı. Kendisi ise تنها bir bahçeye atladıktan sonra süngü ile parçalamış, can çekişen ihtiyarın başı altına küçük vücudunu peştamal ile sararak yastık haline koymak suretiyle kurtulduğunu söylemiştir.”

Şehirde bulunan 4500 evden sadece 100 tanesi kurtulabildi, geri kalanların hepsi kül oldu. Ayrıca şehirde bulunan 10 cami, 20 mescit ile tüm resmi ve özel binalar, yapılar yandı. Bu güzel şehirde incelemelerde bulunan bir yazar şehrin içler acısı halini anlatırken;

“Burada gördüğüm manzaranın yürekler acısı durumunu ve dehşetini anlatamam. Zengin ve bayındır Alaşehir, baştanbaşa yanmış ve şimdi bir yığın taş ve kömür yıkıntısı halinde duruyor. Bütün halk sokaklarda kalmış, herkes evinin yıkıntıları arasında başını sokacak bir yer arıyor, kimi taşları istif ediyor, kimi kül ve odun yığınları arasında yarı yanmış eşyalarını kurtarmaya çalışıyordu.”  
**(Tarihistan .org, Doç, Dr. Ömer Metin, “5 Eylül Alaşehir’in Kurtuluşu ve Alaşehir Yangını”)**

1950’den sonra bazı akli evveler Cumhuriyeti kuran kadrolar kötülenmeye, aşağılanmaya başladılar. Onlara özgür bir vatan kazandırdıkları için minnet duyacakları yerde hainlikle suçlamaya başladılar.

Şimdi sormak lazım: “Keşke Kurtuluş Savaşı yapılmısaydı, ya da Yunanlılar kazansaydı” diyen zavallılar bu zulüm altında hayatlarını idame ettirebilirler miydi?

Milli Mücadele için kurulmuş dernekleri, Cemiyetleri ve milis kuvvetlerini tek bir çatı altında toplayarak küllerinden bir devlet ve millet yaratan Mustafa Kemal Atatürk ve Kazım Karabekir, Rauf Orbay, İsmet İnönü, Celal Bayar, Ali Fuat Cebesoy vs. silah arkadaşlarına gereken vefayı göstermek boynumuzun borcudur.

Biz de Çumra Kültür Sanat topluluğu olarak “Cumhuriyet Konseri” adı altında bir program tertip ettik. Konserimizde Atatürk’ün sevdiği Türküler de seslendirilecek. Çumra Belediye Düşün Salonunda 28 Ekim Pazartesi akşamı icra edilecek konserde mahalli sanatçılarımız Kenan Üney, Cengiz Saran, Faysal Acar, Mehmet Ballı, Mustafa Ulusoy sahne alacaklar.

Tüm Çumralıları bekliyoruz.

## ÇOCUK EĞİTİMİNDE BİLMECELERİN ÖNEMİ



**PROF. DR.  
FİRDEVS  
GÜNEŞ**

**Ç**ocuklar toplumun geleceğidir. Geleceği iyi yetiştirmenin yolu ise nitelikli bir eğitimidir. Bunun için küçük yaşlardan itibaren çocuklara çeşitli beceriler kazandırılmaktadır. Bunların başında dil, zihinsel, sosyal ve duygusal beceriler gelmektedir. Bu süreçte okuma, yazma, hesaplama gibi temel beceriler ile düşünme, anlama, tahmin etme, sorgulama, sorun çözme gibi zihinsel becerilere öncelik verilmektedir. Dil becerileri ile zihinsel beceriler birlikte ele alınmakta ve geliştirilmektedir. Bu amaçla çocukların çok sevdiği 'Oyunla Öğrenme Yaklaşımı'ndan yararlanılmaktadır. Bu yaklaşımda öğrenme ve oyun birleştirilmekte, öğrencilerin etkili ve kalıcı öğrenmeleri için eğitici oyunlardan yararlanılmaktadır. Derslerde dil ve zihinsel becerileri geliştirici oyunlara yer verilmektedir. Bunlar bilmece, bulmaca, saymaca gibi sıralanmaktadır. İçlerinden en ilginç ve eğlenceli olanı bilmeceledir.

Bilmece, çocukların severek oynadığı, dil, dikkat ve tahmin etme becerilerini geliştiren bir etkinliktir. Bu etkinlik uzun yıllar eğlence olarak görülmüş, ders kitaplarında ve eğitim sürecinde fazla yer verilmemiştir. Ancak günümüzde bu anlayış değişmiştir. Çağdaş eğitim yaklaşımları sınıfta aktif öğrenme için oyunlardan yararlanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Eğitim uzmanları çocukların dil, zihinsel, sosyal ve fiziksel gelişiminde oyunun etkili olduğunu açıklamaktadır. Böylece çoğu ülkede bilmece, bulmaca, saymaca gibi eğitici oyunlara yer verilmektedir. Araştırmalara göre bu uygulamalar öğrencilerde başarıyı artırmaktadır.

Ülkemizde ve Çumra'mızda bilmece zengin bir geçmişi ve köklü bir geleneği vardır. Halen uzun kış gecelerinde çoğu evde, bütün ailenin katıldığı zevkli bir oyundur. Çok eski yıllardan günümüze kadar gelen ve hiç değişmeden söylenen bilmecelerimiz vardır. Bunlar nesiller boyu aktarılmakta ve önemli bir kültür hazinesi olmaktadır. Genellikle iki ya da dört dizeli ve uyaklı Türk bilmece eğitimi açısından çok zengin bir kaynaktır. Son yıllarda gelişen teknolojilerle birlikte yeni bilme-

celer gündeme gelmekte, ancak geleneksel bilmecelerimiz hala değerini korumaktadır. Bunlar içinde çocuk bilmece ayrı bir önem taşımaktadır. Bu makalede daha çok çocuk bilmece üzerine durulmakta ve eğitime katkıları dile getirilmektedir.

### **Bilmece Nedir?**

Bilmece, günlük yaşamda çocuk, genç ve yetişkinlerin neşeli vakit geçirmek, eğlenmek, sohbet etmek, iletişim ve etkileşim kurmak için kullandıkları bir oyundur. Türkçe Sözlükte bilmece, "bir şeyin adını anmadan, niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun" olarak verilmektedir. Yabancı kaynaklar "düşünmeye yönelik zihinsel etkinlikler" şeklinde açıklamaktadır. Kısaca bilmece, "nitelikleri üstü kapalı olarak anlatılan bir varlık ya da nesneyi düşünerek bulma amaçlı zihin oyunlarıdır". Bu yönüyle Türk bilmeceleri biçim, içerik, tür ve yapı yönüyle çeşitli özelliklere sahiptir. Genellikle dörtlükler halinde söylenmekte, önemli ipuçları ve güçlü betimlemeler bulunmaktadır. Ses ve anlam yönüyle zenginlik içermektedir. Bu durum çocukların dil, zihinsel ve sosyal becerilerinin gelişimine doğrudan katkı sağlamaktadır. Özellikle dikkat ve odaklanma, ipuçlarını keşfetme, düşünme, tahmin etme, çıkarım yapma gibi becerileri geliştirici olmaktadır. Bu nedenle eğitim sürecinde ve ders kitaplarında bilmece yer verilmektedir.

### **Temel Özellikleri**

Bilmece "soru" ve "cevap" olmak üzere iki temel öğeden oluşur. Soru en önemli kısımdır. Doğru cevabı bulmak için bilmece soru cümlesinde çeşitli ipuçları vardır. Bunlar çevremizdeki eşya, hayvan, bitki, meyve, doğa gibi öğelerin temel özellikleri olmakta ve bilmece üstü kapalı sunulmaktadır. Öğrencilerin verilen ipuçlarına dikkat etmesi ve düşünmesi gerekir. Yoksa doğru cevabı bulmak zordur. Bilmece soru kısmında cevabı aranan nesne ya da varlıkla ilgili önemli

ipucu, işaret veya özellikler doğru cevapla birleşerek bilmece tamamlanır.

Türk bilmecelerinde harf, hece ve kelimeler arasında güçlü ses benzerlikleri vardır. Bunlar eş ve zıt seslerle, hece ve kelime tekrarıyla oluşmakta ve şiir gibi kulağa hoş gelmektedir. Bazı ses benzerlikleri uyak veya redif konumundadır. Örneğin **"Nar tanesi, nur tanesi, dünyanın bir tanesi (ay). Kırmızıdır açılır, kokuları saçılır (gül). Arşın ayaklı, burma bıyıklı (tavşan). Fini fini fincan, içi dolu mercan (nar). İnce ince dil beni, haydi kimim bil beni (ekmek)"** gibi. Bu özellikler bilmece-nin akıcı bir şekilde söylenmesini, kolay öğrenilmesi ve akılda kalıcılığını sağlamaktadır. Böylece çocukların dil becerilerini geliştirici olmaktadır.

Çocuk bilmecelerinde üç tür ipucu bulunmaktadır. Bunlar doğru cevapla ilgili fiziksel özellikler, nasıl ve nerelerde kullanıldığı, üretim süreci şeklinde sıralanmaktadır. Örneğin **"Şekere benzer tadı yok, gökte uçar kanadı yok (kar),"** bilmecesinde ipucu olarak fiziksel özellikler verilmektedir. **"Gözlerime takarım dünyaya bakarım (gözlük)"**, bilmecesinde ipucu kullanım biçimiyle ilgilidir. **"Tarlada biter, makine bükür, sabah akşam elimi öper (havlu),"** bilmecesinde ipucu üretim süreciyle ilgilidir.

Bilmecelerde soru ve cevap arasında mantık ilişkilerini kuran, doğru cevaba yönlendiren çeşitli betimlemeler yapılmaktadır. Bilmece betimlemeleri bazen açık veya gizli, bazen de gerçek veya yanıltıcı olabilmektedir. Açık betimlemelerde, varlık ya da nesnelerin özellikleri olduğu gibi aktarılmaktadır. Örneğin **"Şırlı şırlı eder, durmadan gider (dere),"** bilmecesinde açıklayıcı bir betimleme yapılmaktadır. Aranan cevabın özellikleri açık ve doğrudan verilmektedir. Bazı betimlemelerde ise gizli, yanıltıcı veya dikkati başka yöne çeken ifadeler vardır. Örneğin **"Altı mermer, üstü mermer, içinde bülbül öter(ağız).**

Anlam yönüyle çocuk bilmeceleri kendi içinde mantıklı, tutarlı ve anlamlıdır. Doğru cevapla ilgili ipuçları ve betimlemeler mantıklı ilişkilere dayalı verilmektedir. Bunlar genellikle toplum tarafından kabul edilmiş anlamlardır. Bilmecenin anlattığı öğeler ya da zihnimizde canlandırdığı nesnelere somut anlamlıdır. Kullanılan kelimelerde bazen temel, yan ve örtülü anlamlar da bulunmaktadır. Örneğin **"Yazın giyininir, kışın soyunur (ağaç). Bir sapı var, yüz topu var (üzüm). Benim bir kızım var,**

**kat kat çeyizi var (lahana),"** bilmecelerinde olduğu gibi.

Çocuk bilmecelerinde üç farklı yapı vardır. Bunlar basit, karmaşık ve seri yapılarıdır. Basit yapı bilmeceler, bir özellik ya da ipucu içermekte ve tek doğru cevabı bulunmaktadır. Örneğin **"Her şeyi görür, kendini göremez (göz)"**. Karmaşık bilmeceler birden fazla özellik veya ipucundan oluşmakta, uzun cümleler veya dizeler halinde sunulmaktadır. Örneğin **"Ot yedim etlendim, su içtim sütlendim. Aç kapıyı Fatmacık, dört ayaklı ben geldim (koyun)"**. Seri bilmecelerde ise çeşitli özellik veya ipucu yer almakta, ancak bilmecenin birden fazla cevabı bulunmaktadır. Örneğin **"Dağda tak tak, suda şıp şıp, arşın ayaklı, burma bıyıklı (balta, balık, tavşan)"** gibi.

#### Yararları

Bilmece grup halinde oynanan, sorulan, cevabı araştırılarak bulunan, eğlenceli ve eğitsel bir etkinliktir. Bu etkinlik çocukların gelişiminde önemli yararlar sağlamaktadır. Özellikle çocukların dil, zihinsel ve sosyal becerilerinin gelişiminde etkili olmaktadır. Öğrencinin merakını uyandırmakta, düşünmeye yönlendirmekte, dil, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmeye yardım etmektedir. Bilmecede verilen temel öğeler ve günlük nesnelere dünyayı yeniden düşünme ve onu yeniden keşfetme aracı olmaktadır. Bilmecelerin bazı yararları şöyle sıralanmaktadır; **"Bilmeceler eğlenerek öğretir. Zihni geliştirir. Dikkati yoğunlaştırır. Mantık zincirini geliştirir. Merak uyandırır. Dil becerileri ile zihinsel sözlüğü geliştirir. Dilin mantığını kavramaya yardımcı olur. Çevredeki nesnelere gözlemlemeyi öğretir. Sabırlı çalışmaya yönlendirir. Çocukların tahmin etme ve problem çözme becerilerini geliştirir."** Görüldüğü gibi bilmecenin yararları eğitim açısından önemli becerileri içermektedir. Bu özellikleri nedeniyle okullarda ve ders kitaplarında bilmecelere yer verilmektedir.

#### Bilmece Türleri

Ülkemizde çocuklara yönelik çok sayıda bilmece bulunmaktadır. Bunları sınıflamak için çalışmalar yapılmıştır. Örneğin geleneksel ve modern bilmeceler, yöresel ve kültürel bilmeceler, somut ve soyut bilmeceler, kolay ve zor bilmeceler gibi. Geleneksel bilmeceler edebi ve kültürel özelliklere sahip, nesiller boyu geçen bilmecelerdir. Modern bilmeceler son yıllarda gençler arasında söylenen bilmeceler-

dir. Kelime oyununa dayalı bu bilmeceler kısa ve soru cümlesi halindedir. Örneğin Filler niçin gözlük takar? (tanınmamak için). Hangi bağda üzüm bitmez? (ayakkabı bağında). Pijama giymiş ata ne denir? (zürafa), gibi.

İnsanla ilgili bilmeceler: Bunlar vücut organlarına yöneliktir. Çocukların dikkatini ağız, göz, diş, baş gibi organlara çekmektedir. Örneğin İki kaşık, duvara yapışık (kulak). Biz biz idik, otuz iki kız idik. Ezildik, büzüldük, iki duvara dizildik (diş).

Hayvan bilmeceleri: Çocukların hayvan sevgisi ve ilgisini içeren bilmecelerdir. Örneğin, "Daldan dala, kırmızı pala (sincap). Arşın ayaklı, burma bıyıklı (tavşan). Bakarsan pek çok, kovarsan hiç yok (serçe). Yemiş bin dedem iğnesi ya bileşi ya ölesi (kirpi). Üstü çayır biçilir, altı çeşme içilir (koyun). Dağdan gelir takır tukur, ayakları gümüş bakır (at). Karşıdan baktım bir taş, yanına gittim dört ayak bir baş (kaplumbağa). Yer altında yağlı kayış (yılan)."

Bitkilerle ilgili bilmeceler: Çocukların sevdikleri meyveler ağırlıklıdır. Örneğin "Pazardan aldım bir tane, eve geldim bin tane (nar). Allah yapar yapısını, bıçak açar kapısını (karpuz). Ufacık sandık, içine un bastık (iğde). Sarıdır sarı sarkar, düşerim diye korkar (armut). Alçacık dalı, yemesi ballı (çilek). Kırmızı boncuk, asılı ipe. Ağızda şeker, kulakta küpe (kiraz). Çıt çıt yenir, adına eğlence denir (çekirdek). Dal üstünde kilitli sandık (ceviz). Yer altında turuncu çivi (havuç). Küçükçük fıçık, içi dolu turşucuk (limon). Hanım içinde, saç dışında. Makas kesmez, terzi dikmez (mısır)."

Ev eşyaları ile ilgili bilmeceler: Evde sürekli kullanılan eşyalara yöneliktir. Örneğin "Dört ayağı var yürüyemez (masa). Kara kediyi kuyruğundan asarlar (tava). Dört ayaklı tek bacaklı, yer yer doymaz (soba). Boyu uzun fidan gibi, teni beyaz zambak gibi (mum). Çıt etti, çiçek açtı (kibrit)."

Taşıtlarla ilgili bilmeceler: Çocukların sevdikleri taşıtlarla ilgili bilmecelerdir. "İki teker, üçteker, iki ayakla nasıl gider? (Bisiklet). Sıra sıra odalar, birbirini kovalar (tren vagon). Kara koyun meler gider, dağı taşı deler gider (tren). Altında dört teker, üstünde yük çeker (araba)."

Oyun ve eğlence bilmeceleri: Oyun oynamak, oyunda ebe ve eş seçmek için söylenmektedir. Örneğin "İki ayaklı deve, bunu bilmeyen ebe (leylek). İpi bağladım sopaya, uçtu gitti havaya (uçurtma). Dışı

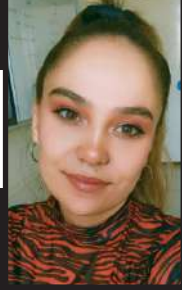
var içi yok, tekme yer suçu yok (top). İnim inim inler, bin kişi dinler (davul). Eğitim ve iletişim bilmeceleri: "Bir küçükçük kutudur, bütün dünya yurdudur (televizyon). El eker, dil biçer (yazı). Bir kapaklı çok yapraklı, içinde bilgi saklı (kitap). Tarlası beyaz, tohumu siyah. Elle ekilir, dille biçilir (yazı). Ak bir çubuk, tükenir çabuk (tebeşir). Yaz derim yazar, çiz derim çizer. Resim yapmayı, çok çok sever (kalem). O her gün yeniden doğar, dünyaya haber yayar (gazete). Zilim var, kapım yok (telefon). Açarsam dünya olur, yakarsam kül olur (harita)."

Doğa ve çevre bilmeceleri: Doğa ve çevreye yönelik bilmecelerdir. Yağmur, rüzgâr, güneş, ay gibi öğeler ele alınmaktadır. "Mavi atlas, arşın yetmez, makas kesmez, terzi biçmez (gökyüzü). Gökte açık pencere, kalaylı bir tencere (ay). Bir çuval cevizim var, sayarım tükenmez (yıldız). Şırl şırl eder, durmadan gider (dere). Mini mini kuşlar, her yeri taşlar (yağmur). Ateşe girer yanmaz, suya düşer ıslanmaz (güneş). Kapiyı açar, kapmadan kaçar (rüzgâr)."

#### Sonuç

Bilmeceler, dil ve zihinsel becerileri geliştirici etkinliklerdir. Çocuk eğitimi açısından önemli bir araçtır. Kültürümüzde çocukların ilgisine ve çevresinde sık görüldüğü hayvan, bitki ve eşyalara yönelik çok sayıda bilmece bulunmaktadır. Türk bilmeceleri biçim, içerik, tür ve yapı yönüyle çeşitli özellik ve üstünlüklere sahiptir. Ses ve anlam yönüyle zenginlik ve çeşitlilik içermekte, dörtlükler halinde kısa ve akıcı bir dille söylenmekte, çeşitli ipuçları ve güçlü betimlemeler içermektedir. Bu yönüyle çocukların dil, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmeye doğrudan katkı sağlamaktadır. Özellikle dikkat, odaklanma, ipuçlarını keşfetme, düşünme, tahmin etme, çıkarım yapma gibi zihinsel becerileri geliştirici olmaktadır. Kısaca eğitici ve düşündürücü yönüyle bilmeceler önemli ve zengin bir kaynaktır. Bu nedenle çocuklara yönelik eğitim çalışmalarında ve ders kitaplarında bilmecelere yer verilmelidir. Kullanılacak bilmeceler bilimsel ve eğitsel ilkelere uygun olmalı ve özenle seçilmelidir. Öğretmen ve veliler bu konuya önem vermeli, çocuklarla bilmece etkinlikleri ve yarışmaları yapmalıdır. Böylece dil ve zihinsel becerileri gelişmiş, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan, düşünen, anlayan, sorgulayan ve geleceğine yön veren bireyler yetiştirilmelidir.

## TOPLUMUN YAŞANTISI ÜZERİNE



**MERVE  
CURA**

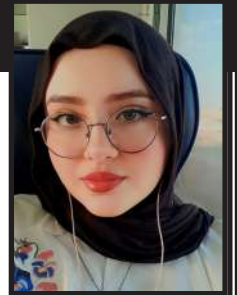
Çağımızın hastalığı olan psikolojik yalnızlığın diğer hastalıklara göre tedavisi neredeyse imkânsız. Bu da insanoğluna yine kendi soyundan olanlarla yapılmış bir yıkımdır. Bir millete, hastalıklar ve musibetler o milleti uyarmak için Allah tarafından gelirdi. Sadece bir millet değil şu anda tüm dünya bir olmuşçasına; bile isteye yasak olan şeyleri yapıyor. Hatta yapıyoruz, bile isteye çağırıyoruz musibetleri. Ama gelen ölüm olmuyor, ruhta izi geçmeyen sonsuz bir acı buluyor bizi. Öyle ya aşısı olur bir hastalığın, bir başka hastalığı otlarla tedavi edersin. Ama psikolojik yalnızlığı bir başkasının tahrip olmuş psikolojisinde yenileyemezsin. Ama temizleyebilirsin bununda yolu ilk önce ruhunda olanları fark etmek, kendini dinlemek en önemlisi de rahatsız olmaktır. Kimse kendinde kusur aramazsa bulunamayan kusurlar kötülüğe dönüşür. Bu kötülükten uzaklaşmanın en önemli yolu düşündürmektir en uygun yöntem de düşünüşü ve felsefeyi hayatımızın temelinde koymaktır kuşkusuz. Görüntü dünyasının ÇİRKİNLEŞTİRDİĞİ YALNIZ Ruhlar felsefeyi de değersizleştirmişlerdir tıpkı anlamı olan diğer şeyler gibi. Aynada görmedikleri şeyi -iyiyi- gerçekte de hayatlarından çıkarmışlardır. Bu post-modern dönemin aşırılığıdır bana

göre. Görüntü dünyasının beğenilmekten başka bir amacı yoktur, hitap ettiği kitle de yaşamın filizlerini oluşturacak genç kuşaktır. Okumak ve düşünmek felsefeyi anlamının en temel yoludur. Genç kuşak bu tavırdan olabildiğince uzak ve bu çirkin ruhların da gençlerden daha önemli bir hedefi yok. Ayrıca bu yolu gösterilmedikleri gibi bu yolla ilgilenen herkesi de ötekileştirmişlerdir. Felsefeyle ilgileniyorsanız ya da aşırı düşünüyorsanız hastasımanızdır. Dönemin diğer büyük hastalığı da ilgilenmedikleri her şeyi yok saymalarıdır. Felsefeyle tanışmaları için ellerinden, onlara göre çok büyük olan güzelliği almak gerekir. Ya da düşünmenin yemek gibi çok önemli bir şey olduğunu fark etmeleri gerekir. Bu olmadığı müddetçe psikolojik yalnızlık artmaya devam edecek ve insana dair ne varsa insan soyuyla birlikte yok olmaya mahkûm olacaktır. Ama bir kere düşünce insanın damarlarına karışmaya görsün. Güçlü olan ve etkili olan bu düşünce insanı sorunun temel kaynağına yani insana götürecektir. Ve insanı bu yalnızlıktan yine temel kaynağı düşünce olan felsefe kurtaracaktır.

## DERMAN

"Derman aramaya çalışmaktan unuttum derdimi. Ruhum sıkışmış gibi çılgınlık atıyor içimde; tırmalıyor bedenimi. Kendimi anlatmaktan, çabalamaktan vazgeçtim. Büründüm şimdi derin sessizliğe.

Turgut Uyar'ın dediği gibi, her şeyi düzeltmenin yok ettiği ne kadar açık, değil mi? Yok oluyorum, ölüyorum. Bazen çabalamamaktır düzeltmek; yaşayıp görmektir. Kendi ruhumu ben kaybettim; arasam nafile. Geç anladım, ben bir bedenden ibaretim."



**BEYZANUR  
ELMAĞAÇ**



## SÜLEYMAN SARI (Belediye Başkanı)



### SEDAT ULUPINARLI

Çumra'ya bağlı İçeri Çumra Kasabasında uzun yıllar Belediye Başkanlığı yapan ve kalıcı hizmetlerin altına imzasını atan Süleyman Sarı 15.01. 1928 tarihinde İçeri Çumra'da dünyaya gelmiştir. Kendisi aslında 1925 doğumludur ama o zamanlardaki nüfus kayıt işlerinin yeni yeni başlaması nedeniyle 1928 yılı diye yazdırılmış ve kayıtlara da öyle geçmiştir.

İlkokulunu İçeri Çumra Mithat Paşa ilkokulunda okuyan Süleyman Sarı okul bitiminde ailesinin yanında çiftçilik ve tarım gibi işlerle uğraşmaya başladı. 15 yaşında iken babasını kaybeden Süleyman Sarı evin geçimini ve giderlerini üstlenmek ve temin etmek zorunda kalmıştır. 1946 yılında eşi Zeliha Uysal Hanım ile hayatını birleştirip evliliğini yapan Süleyman Sarının bu evlilikten 3 erkek ve 2 kız olmak üzere 5 çocuğu dünyaya gelmiştir.

Vatani görevini yapmak üzere Erzurum'a giden Süleyman Sarı askerliğini Çavuş olarak yapar ve dönüşte yine İçeri Çumra'da ailesinin başında çiftçiliğe devam eder. 1959 yılına kadar köyünde çiftçilik işleriyle uğraşan ve geçimini temin eden Süleyman sarı 1958 yılında yapılan Belediye Başkanlığı seçimlerinde İçeri Çumra'da Demokrat Partiden aday olur. Seçimleri kazanarak Belediye Başkanlığı makamına oturur.

İmkânlardâhilinde Belediyede halka hizmet etmeye çalışan Süleyman Sarı 1960 ihtilalinde görevinden alınır. İhtilalden sonraki seçimlere demokratik partiden tekrar aday olur ve ikinci kez Belediye Başkanlığını kazanarak makama oturur. Yaptığı hizmetlerden ve çalışkan bir idareci olması sebebiyle daha sonraki dönemlerde yine iki defa daha Belediye Başkanlığına aday olur ve kazanır. 1977 yılı başkanlığının son yılıdır. Bir daha aday olmamıştır.

İçeri Çumra'da tam dört dönem Belediye Başkanlığı yapan Süleyman Sarının Belediye Başkanlığı yaptığı dönemlerde yaptığı hizmetleri şu şekilde sıralayabiliriz.

Bu 18 yıl içinde yaptığı hizmetlerinin başında dayısının oğlu pancar Kooperatifleri birliği başkanı Haydar Koyuncunun ısrarı ile İçeri Çumra tarım sulama Kooperatifinin kurulmasında rol oynamıştır. Hatta Kooperatifin kurulması aşamasında üyeler konusunda sıkıntı yaşadığı ve bu sıkıntıları aşmak için Belediye personelinin Kooperatife üye yaparak kurulum işlerini gerçekleştirdiği bilinmektedir.

Süleyman Sarı Belediye Başkanlığı yaptığı dönemlerde Süleyman Demirel ile defalarca görüşüp sohbet etme imkânı bulmuş ve beldenin ihtiyaçlarını bizzat iletip desteğini almıştır.

İçeri Çumra'ya Elektrik hatlarının getirilip kasabanın elektrik ile tanıştırılması Süleyman Sarı döneminde olmuş ve en büyük hizmetlerinden birisi bu olmuştur.

Kasabaya Belediye binasını yaptırdıktan sonra Türk hamamı yaptırmış ve halkın hizmetine sunmuştur.

Belediye otoparkına araç almak için za-





manın bakanından araç istemiş Antalya Orman Bakanlığından bir Greyder, kepçe ve kamyon sözü almıştır. Bu verilen araçlar Çumra ilçesinde olmadığı için oraya gönderilmiştir. Bunun üzerine Süleyman Sarı bakanı aramış ve şöyle demiştir:

"-Bizim gelecek araçlar Çumra ya gitmiştir sayın bakanım. Bakanın cevabı; -Orası ilçe olduğu için oraya gönderdik. Şeklinde olunca Süleyman Sarı Bakan'a; -Gelin o zaman Belediyenin anahtarını alın ben bırakıyorum reisliği sabahına araç gelmezse."

Demesi üzerine ertesi gün araçlar İçeri Çumra'ya gelip çalışmaya başlamışlardır.

Süleyman Sarı başkanlığı dönemlerinde köyün yollarına bakım yaptırmış ve eksiklerini gidermeye çalışmıştır. Karaman yolunu İçeri Çumra'nın İçerisinde istimlak ederek yol açılmasını sağlamıştır.

En son yeni belediyenin olduğu yeri istimlak ederek belediye binasını oraya yapmıştır.

1977 yılından sonra Belediye Başkanlığı görevini bırakmış ve asıl işi olan çiftçilik ve hayvancılık yapmaya tekrar başlamıştır.

28.10.1997 vefat etmiş ve İçeri Çumra mezarlığına defnedilmiştir. Allah rahmet eylesin...

## ÖMRÜM SENİ SEVMEKLE - SONE (8)



### Nuri Göksel İNAN

Yokluğunla büyüdü şimdi kara geceler  
Mutluluk şarkıları susuverdi pikapta  
Yalnızlık sardı beni gidişinle beraber  
Bilirim geleceksin fakat hangi şafakla

Aydınlığa yolculuk başlatırım her gece  
Sürer bu yolculuğum hayallerle çare/Siz  
Diner hatıralara göz yaşım gün gelince  
Fakat söyle ne zaman bir araya gelir/iz

Sanma sitemim-ey!gül dudak-ta-ki ses/Siz/lik  
Eski hâturalarda seni aramakta ne?  
Tükenir bu uğurda bilmem daha kaç gençlik  
Pilakta şarkına ve yüreğinde sevgi-ne?

Gün geçer; günleri de bir "gün"ki yıllar alır  
"Ömrüm seni sevmekle nihayet bulacaktır..."

Vezin:Hece.Durak:7+7=14  
Söz sânatı:Cemiyeti kelâm  
Şair:Nuri Göksel İNAN Türkmencamili

## ÇUMRA'NIN İLÇE OLUŞU



**PROF. DR.  
MEVLÜT  
MÜLAYİM**

**C**umhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'nın Çumra ziyaretleri ve Çumra'nın ilçe olma süreci, tarihî açıdan büyük önem taşır ve bu sürecin doğru bilgilere dayandırılması gerekir. Bazı resmi ve özel kurumların Web sayfalarında doğru bilgilere yer verilmesi arzu edildiğinden bu yazı kaleme alınmıştır. Yazıyı okurken tarihlere dikkat edilirse bazı Web sayfalarında verilmiş olan farklılıklar görülecektir. Bu nedenle, farklı kurumlardaki bilgilerin düzeltilmesi, bu tarihî olayların yanlış anlaşılmasını önleyecektir. 2023 yılında Çumra'da yapılmış olan 3. Çumra Sempozyumunda Prof. Dr. Cemal Güven tarafından sunulmuş olan "XX. Yüzyılın İlk Yansında Çumra (Çumra'nın İlçe Oluş Süreci) isimli tebliğindeki bilgiler, bu tarihî olayların kesin kronolojisini ve süreçlerini ortaya koymaktadır. Bu yazımda; "XX. Yüzyılın İlk Yansında Çumra (Çumra'nın İlçe Oluş Süreci) konulu sunumundan faydalanılmış olup arzu eden daha fazla bilgiye bu kaynaktan ulaşabilir.

Çumra, 1909 yılında nahiye olduktan 9 yıl sonra Mehmed Vahdettin'in (VI. Mehmed) saltanatının ilk aylarında (1918 yılında) Konya Vilayetince karar alınarak Çumra'nın ilçe olması talep edilmiştir.

Dâhiliye Nezaret-i Celilesine sunulan vilayetin 12 Haziran 1334 tarihli ve otuz dört numaralı kararı ekinde "Kaza Olarak Teşkil Olunacak Olan Konya'ya Tabi Çumra'nın İhtiva Edeceği Hudud Ve Sahayı Gösterir Haritanın Takdimi" (Milâdi 8 Eylül 1918) yapılmıştır.

Takdim olunan haritada Çumra'nın Kaza olması halinde tabii hududunu iktisab etmesi için merkez kazasından Şatır, Bakırtolu, Göçü, Sakyatan, Yarma, Karakaya, Çarıklar, Boruktolu karyelerinin ve Sultaniye (Karapınar) Kazasından Camili, Sarılar, Mecidli, Üçhüyük, Taşağul, Karahüyük karyelerinin ve Bozkır Kazasından Gökhüyük, Alibeyhüyükü, Simi, Alkaran, Dinekhisar, Apa ve Akviran Nahiyesinden Ahmediye, Süleymaniye, Orhaniye Akviran Karyelerinin Çumra'ya bağlanılması istenilmiştir. Ayrıca Sultaniye Kazasına üç ve Çumra'ya on dört saat (uzaklık) mesafede bulunan Ma'mure Karyesinin de Sultaniye'ye bağlanması Vilayet Encümenince kabul edilerek Konya Valisi- Mühür ve imzasıyla maka-

ma arz olunmuştur.

İdari olarak 1909 yılında nahiye olan Çumra'nın ilçe olması Konya Valiliğince 8 Eylül 1918 tarihinde talep edilmiş, ancak bu talep Osmanlı'nın içerisinde bulunduğu o günkü şartlar nedeniyle Çumra'nın ilçe olması uygun görülmemiş veya gerçekleşmemiştir.

Çumra'nın kaza olarak teşkil edilmesi kararı Dâhiliye Nezaret-i'nin müsaadelerine arz edilmesinden anlaşıldığı kadarıyla artık Çumra Nahiyesi, kaza olmayı hak edecek gelişimi daha o zaman göstermiş olduğundan ilçe olması istenilmiştir (Güven, 2023).

Osmanlı'da yer adları isimli aşağıda verilen kaynaktan görüldüğü gibi Çumra'nın idari yapısı verilmiştir (Sezen, 2017). Bu kaynaktan 1920/360'da Çumra kaza olarak belirtilmiş olmakla birlikte Çumra'nın kaza oluşu ile ilgili her hangi bir yazılı kaynağa rastlanılmamıştır.

ÇUMRA	Nahiye (1913)	Mektep → Konya → Konya vilayeti (naklinde)
	Karaba (1920)	Mektep → Konya
	Kaah (17 T. Evvel 1922/360 S.1/311 K)	Mektep → Kaah
	Nahiye (1924-1926)	Mektep → Konya
	Kaah (1926/877)	Konya

Cumhuriyet dönemi öncesi cazibe merkezi olan Çumra Osmanlı'nın zor günlerinde 1900'lü yılların ilk çeyreğinde yapılan tren yolu ve sulama kanalları yatırımlarıyla daha da çok cazibesi artmıştır.

### Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'nın Çumra Ziyareti

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa Tarsus'ta kurulacak çiftlik arazisine bakmak, Taşucu'nda bulunan ve bir yıl önce de Dörtöl'de satın aldığı çiftliklerini görmek üzere 8 Mayıs 1926 günü Ankara'dan trenle hareket ederek 10 gün süren bir yurt gezisi yapmıştır. Bu gezi Mustafa Kemal Paşa'nın Adana'ya beşinci ziyareti ve Konya'ya sekizinci ziyaretidir.

Mustafa Kemal Paşa, Adana'ya giderken 8 Mayıs akşamı 22.30 sularında trenle Konya'ya ulaşmışlar ve bir saat durduktan sonra ayrılmışlardı (Babalık Gazetesi, 9 Mayıs 1926, nr. 2094). Gezi süresince Tarsus, Mersin, Silifke, Tekir, tekrar Mersin, Adana, Dörtöl'ü gezmiştir.

Ankara'ya dönüşünde Dörtöyl'dan trenle Konya'ya hareket etmişlerdir. Maiyetlerinde Cumhuriyet başkanı Başkâtibi Tefik (Bıyıklıoğlu), Başyaver Rüsuhi (Savaşçı) ve Yaver Muzaffer (Kılıç) Beyler le birlikte Konya'dan önce **18 Mayıs 1926 Salı günü** Çumra İstasyonu'nda karşılanmışlar ve mola sırasında yakın bölgedeki sulama tesislerinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Reis-i Cumhuriyet, Çumra İstasyonu'nda Ordu Müfettişi Fahreddin, Kumandan Vekili Naci Paşalar, Veli İzzet, Halk Fırkası Müfettişi İsmail Hakkı, Belediye Reisi Kazım beyler tarafından **Nahiye halkının** samimi tezahüratları ile karşılanmışlardır. O tarihteki gazete haberlerinde; Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Çumra'da kaldığı sürede İska (Sulama) sahasındaki Postalcık Barajını ziyaret ederek bendin kapaklarını açtırıp kapatmışlar, tedkikatta bulunmuşlar ve sonra on sekizi elli gece Konya'ya teşrif buyurmuşlardır" denilmektedir.

Ziyaretle ilgili başka bir haberde; Mustafa Kemal Paşa'nın Konya'ya giderken 18 Mayıs 1926 Salı günü Çumra İstasyonu'nda karşılanışı ve kısa bir müddet duraklama sırasında yaptığı incelemeler Babalık gazetesinde şöyle yer almıştır (Kayseri, 1981). "Paşa Hazretleri Çumra İstasyonu'nda tevakkuf buyurarak [duraklayarak] Konya Ovası Sulama Sahası'nda ve İstasyon civarındaki Postalcık Barajını ziyaret etmişler ve bend-i mezkûrun kapaklarını açtırıp kapatmışlar ve iska [sulama, su verme] ameliyesiyle [uygulamasıyla] mezzûât [zirai mahsulat] hakkında tedkikatta bulunduktan sonra trene râkib olmuşlardır [binmişlerdir]. Orada Karkın, Çumra ve Küçükköy çiftçileriyle de görüşen Atatürk, ayrıca Rakım Çumralı tarafından verilen malumatı dinlemiştir (Önder, 1989)".

Pek çok kaynakta ve resmi Web sayfalarında, M. Kemal Paşa'nın Çumra'yı görünce "Bu şirin beldeyi geliştirmek, buraya önem vermek lazımdır. Çumra İlçe olmaya layıktır" diyerek verdiği emir üzerine Çumra'nın Kaza (İlçe) merkezi haline getirildiği nakledilmektedir. Tarih itibarıyla Çumra'nın ilçe yapan kanununun hazırlanışı, meclise sunulması tarihlerine bakıldığında bu şekilde izahatın yanlış olduğu anlaşılmaktadır.

Mustafa Kemal Paşa'nın Çumra'ya gelişinden önce Çumra'nın İlçe olmasını sağlayan kanun tasansı 6 Mayıs 1926 hazırlanmış ve Başvekil Mustafa İsmet İnönü tarafından TBMM'ne 13 Mayıs 1926'da, yani Mustafa Kemal Paşa'nın Adana- Konya gezisi sürerken Çumra'ya gelmeden 5 gün önce TBMM'ne verilmiş ve Çumra'yı ziyaret ettiği günlerde tasarı TBMM'de görüşülmekte olduğundan burayı

(Çumra'yı) ilçe yapın talimatı vermemiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın Çumra'yı ziyaret ettiği günlerde TBMM'de görüşülmekte olan kanundan da bilgisi olduğundan bölgenin gelişmesine önem verilmesinin gerekli olduğunu ve buranın ilçe olmaya layık olduğunu karşılayıcılara ifade etmiş olabilir. Çumra'nın ilçe olacağı gazete haberlerinde yer almamakla birlikte Cumhurbaşkanı'nın Çumra'nın ilçe olacağı hususunda bilgisi olduğundan dolayı söylemiş olduğu tahmin edilmektedir (Güven, 2023).

Çumra'nın ilçe olacağı önceden gazete haberlerinde yer almamakla birlikte Cumhurbaşkanı'nın Çumra'nın ilçe olacağı hususunda bilgisi olduğundan dolayı bu şirin beldenin ilçe olmaya layık olduğunu ifade etmiştir. Çumra'yı gördükten sonra burayı ilçe yapın talimatı vermemiştir.

### Çumra'nın İlçe Oluşu Ve İlçe Yapan Kanun

Çumra 1909 yılında nahiye olmuştur. Daha öncede belirtildiği gibi I. Dünya Harbi'nin son günlerinde Çumra'nın kaza olması Konya Vilâyeti Meclisi Umumi Encümeni'nce kararlaştırılmış ve teşkil edilecek Çumra Kazasının sınırları tespit edilerek 8 Eylül 1918 tarihinde Konya Valisi'nin imzasıyla Dâhiliye Nezaretî'nin müsaadelerine arz edilmiştir. Ancak bu talebin ülkenin içerisinde bulunduğu savaş şartları nedeniyle ilçe olması idarece uygun görülmediğinden onaylanmamış, akim kalmıştır.

Pek çok kaynakta, M. Kemal Paşa'nın Çumra'yı görünce "Bu şirin beldeyi geliştirmek, buraya önem vermek lazımdır diyerek Çumra İlçe olmaya layıktır" diyerek verdiği emir üzerine Çumra'nın ilçe merkezi haline getirildiği nakledilmektedir. Bu şekilde emirle ilçe yapıldığı izahatı yanlıştır. Çumra'nın İlçe olmasını sağlayan kanun tasansı hazırlanışı ve Başvekil M. İsmet İnönü tarafından TBMM'ne sunulduğu Atatürk'ün Çumra'ya geliş tarihinden öncedir. Türkiye için önemli olan "Mülki Teşkilatta çok büyük değişiklikleri içeren Çumra'nın da ilçe olacağı kanun içeriği ve gerekçeleri" incelendiğinde üzerinde uzun süre çalışıldığı anlaşılmaktadır. Teşkilâtı mülkiye hakkında Dâhiliye Vekâletince tanzim edilen ve İcra Vekilleri Heyeti'nin **6 Mayıs 1926 tarihli** içtimanda görüşülerek TBMM'ne arzı tasvip olunan kanun lâyhisiyle (tasansı) "esbab-ı mucibe mazbatasını" (gerekçeli tutanağın) tasdikli sureti ve **13 Mayıs 1926 tarihinde** Kanun Tasansı ekleri Başvekil M. İsmet İnönü imzasıyla TBMM Başkanlığı'na gönderilmiştir. Bu içerik aşağıdaki başlıklardan oluşan 10 sayfalık bir metinden oluşmaktadır.

Taksimatı Mülkiye Tetkikatının Netayıcı Hak-

kında Umumî Rapor  
İlga Edilmelerine Lüzum Görülen Vilâyetler Ve  
İlgalarının Sebep Esbabı Mucibesi  
Dâhiliye Encümeni Mazbatası- Hükümetin  
Teklifi -Teşkilâtı Mülkiye Kanun Lâyihası-  
Dâhiliye Encümeninin Teklifi -Teşkilâtı Mülki-  
ye Kanun Lâyihası-  
Muvazeneî Maliye Encümeninin Teklifi -Teş-  
kilâtı Mülkiye Kanunu Lâyihası-  
Teşkilât-ı Mülkiyye Kânûn Tasarısı  
Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde ilk olarak **29 Mayıs 1926 tarihinde** görüşülmüştür. Oturum Başkanınca kanunun her bir maddesi ayrı ayrı oylamaya sunulurken el kaldırma usulü ile kanun maddeleri kabul edilmesi istenilmiştir. TBMM ve Oturum Reisi Kâzım (Özalp) Paşa her bir maddeyi oylatıp kabul edildiğini ayrı ayrı beyan etmiş, 10. maddeden sonra Reis-  
"Kanunun heyeti unumiyesini tayini esâmî (isimler) ile reyinize arz ediyorum. Kabul edenler beyaz, etmeyenler kırmızı rey vereceklerdir" demiştir.

İlk gün yeterli çoğunluk sağlanamadığından TBMM'nde 30 Mayıs 1926'da "Teşkilâtı Mülkiye Kanun Lâyihası (Tasarısı)" TBMM ve Oturum Reisi Kâzım (Özalp) Paşa tarafından ikinci defa oylamaya sunulmuştur. Reis milletvekillerinden oylarını kullanmalarını istemiştir. Oylama sonuçları ikinci celsede Oturum Reisi Ali Sururi Bey tarafından ilan edilmiştir. Bu sonuçlar milletvekillerinin isim ve seçim bölgeleri ile birlikte ayrıntılı olarak verilmiştir. Çumra'nın da ilçe olmasının da yer aldığı Kanunun görüşüldüğü oturumda oylamaya 131 üye katılmış ve oylama neticesi 118 kabul oyu ile 30 Mayıs 1926'da kanun teklifi TBMM'de kabul edilmiştir.

Çumra'nın ilçe olduğu 877 sayılı Teşkilât-ı Mülkiyye Kânûnu 404 sayılı Resmî Ceride'de **26 Haziran 1926 tarihinde** yayımlanmış olduğundan ve geçerliliği kanunun neşri tarihinden muteber olduğu için bu tarihte Çumra Nahiyesi ilga edilmiş Kaza olarak yeniden kurulmuştur (Güven, 2023).

TBMM'de kabul edilen 877 Sayılı Teşkilât-ı Mülkiyye Kânûnu Resmî Gazete'de yayımlanarak 26.06.1926 tarihinden itibaren Türkiye idari yapısında Çumra Nahiyelikten İlçe statüsüne geçmiştir.

Görüldüğü gibi Mustafa Kemal Paşanın burayı "İlçe yapın" talimatı üzerine ilçe yapılmamıştır. Kanun içeriğinde herhangi bir açıklama olmamakla birlikte, ilga olmuş olan Çumra 1909 yılında Nahiyeye olan bugünkü İçeriçumra'dır. Çumra İlçe olunca vilayet tarafından Rakım Çumralı belediye başkanı olarak atanmıştır.

1894 yılında Haydarpaşa-Bağdat demiryolunun yapımına başlanmış ve Haydar Paşa-Bağ-

dat demiryolu Çumra'dan geçmiştir. Çumra "877 Sayılı Teşkilât-ı Mülkiyye Kânûnu" ile Türkiye Cumhuriyeti'nin idari taksimattaki yerini almış ve bu yasayla Çumra ilçe statüsüne kavuşturulmuş, Akviran ve Dinek nahiyeye olarak Çumra'ya bağlanmıştır (Akandere, 2016).

İlçe olduktan sonra da ilçe yaklaşık birkaç ay kadar bugünkü İçeriçumra'dan yönetilmiş ve daha sonra aşağıda belirtilen faydaları nedeniyle Çumra belediye teşkilatı Başkan Rakım Çumralı tarafından İçeriçumra'dan o tarihlerde İskele veya İstasyon olarak bilinen bugünkü Çumra'ya taşınmıştır. Çumra 26 Haziran 1926 tarihinde kurulmuş bir yerleşim yeridir. İlçe tarih olarak yakın bir geçmişe sahiptir.

Türkiye idari yapısında nahiyelikten 26.06.1926 tarihinden itibaren ilçe statüsüne geçmiş olan Çumra'da ilçe merkezinin eski yerinde kalması için çaba gösterenler olmuş ancak 25 Ağustos 1926 tarihli bir Arşiv Belgesinden anlaşıldığına göre Konya Vilâyeti'nde yeniden teşkil olunan Çumra Kazası merkezinin Çumra İstasyonu'nda tesisine karşı Çumra Belediye Reisiyle bazı arkadaşları tarafından mezkûr merkezin nefsi-i Çumra'da (Çumra'nın içi/ İçeri Çumra) tesisi talebini içeren Başvekâlet-i Celilelerine gönderilen telgrafname üzerine Çumra Kazası merkezinin istasyonda tesisi gerek taksimat-ı mülkiye tedkik merkez heyetinin ve gerek Konya Vilâyeti'nin tasvibiyle icra kılınmış ve idari merkezlerin tren güzergâhlarında bulunmalarındaki iktisadî ve idarî faydalar aşikâr olduğu bildirilmiştir.

Buradan da anlaşılacağı gibi Çumra kaza olduktan sonra, idari merkezinin eskiden olduğu (İçeriçumra'da) kalması için uğraşılmış ancak idari merkezlerin tren güzergâhlarında bulunmalarındaki iktisadî ve idarî faydalar sağlayacağından İskele'ye getirilmesi uygun görülmüştür (Güven, 2023).

İlçe merkezi iki kısma ayrılmaktadır. Biri demiryolu üzerinde, diğeri bunun 8 km batısındaki İçeriçumra'dır. Kaymakamlık ve Belediye merkezi istasyon kısmındadır (Semiz, 2000). Aynı anda iki Çumra isimli yerleşim yeri olmayacağı için tren yolunda ki "İskele= İstasyon" Çumra adını almış ve tren yoluna göre içeride kalması nedeniyle eski yerleşim yeri olan bugünkü İçeriçumra "İç Mahalle" adını almıştır. "İç Mahalle" ismini aldıktan sonra" belediye-lik oluncaya kadar (1957 yılı) eski Çumra'da 1926-1957 yılları arasında doğanların nüfus kâğıtlarında doğum yeri "iç ma= iç mahalle" yazmaktadır.

Çumra, ilçe olduktan sonra kaza olarak bir süre bugünkü İçeriçumra'dan yönetilmiştir. Bu dönemde Belediye Başkanı ve Muhtar, İlçe-



Bu günkü Çumra'nın 1914 yılında İstasyon Binası ve Çevresi  
(<https://www.eskiturkiye.net/tag/cumra/>)

riçumra'dan olup, görevlerini de oradan yürütmektedir. İlçe merkezinin "İskele" olarak bilinen Çumra'ya taşınmasından sonra da çok sayıda İçeriçumra'lı Belediye Başkanı ve meclis üyesi olarak görev yapmıştır (Sayıcı, 2010). Bu günkü Çumra'nın ismi mahallinde tren yolu yapıldıktan sonra o zaman istasyon binası, DSİ yapılan ve birkaç ev olan yer "istasyon" veya "iskele" olarak bilinmekteydi. O yıllarda, Çumra'da yalnızca istasyon binası, sulama idaresine ait binalar ve birkaç barakadan başka yapı bulunmuyordu (Dinç, 2024). Aşağıda o yıllara ait bir resim görülmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi Başvekâletin de onayı üzerine, belediye başkanı Rakım Çumralı, İçeri Çumra'daki belediyeye ait eşya ve evrakları toplayarak bugünkü Çumra'daki tren istasyonunu yakınındaki bir binaya taşımıştır. Böylece, ilçe merkezi idari olarak yeni yerleşim yeri olan Çumra'ya aktarılmıştır.

Tren istasyonunun Çumra'da bulunması, Sulama teşkilatının Konya Ovasına hâkim olması, bu teşkilatta çalışan kişilerden büyük bir kısmının lojmanda oturması, Çumra'yı yerleşim yeri ve cazibe merkezi haline getirmiştir. Tren yolu ve sulama yapılarının İskelede olması ve vilayetinde uygun görüşü ile art niyet olmadan, ilçe merkezi olma hakkı eski Çumra'dan alınıp yeni Çumra'ya verilmiştir. O zaman "istasyon" veya "iskele" denilen bugünkü Çumra'daki istasyon binası, sulama teşkilatı yapılan, diğer birkaç yapı ve bürokratların da burada kalması nedeniyle Çumra idari olarak ilçe merkezi olmuş ve hızla büyümeye başlamıştır (Sayıcı, 2010).

1927 yılında bu günkü İçeriçumra'nın nüfusu 3510 kişi iken Çumra merkezin nüfusu 2579 kişidir. İlçe olduktan sonra idari yapıların ve

bürokratların burada olması Çumra'da gelişmeye neden olmuştur. Çumra ilçe merkezi ve o yıllarda ulaşımın da ağırlıklı olarak trenle yapılması nedeniyle ilçenin gelişmesi ve nüfusu hızla artmıştır.

Çumra'da, Rakım Çumralı 1926 yılından 1940 yılına kadar belediye başkanlığı yapmıştır. Çumra'ya yönelik hem yurt dışından hem de yurt içi göçlerin yanı sıra çevredeki yerleşim yerlerinden nüfus artışı sağlamak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu kapsamda Çumra Belediye Başkanı R. Çumralı bir heyetle Hadim ve köylerinden bazı ailelerin Çumra'ya yerleştirilmesi için Hadim'e gitmiştir (Dinç, 2024). Yurt dışı, yurt içi ve il içi göçlerle Çumra'nın nüfusu 2023 yılında 68.543'e ulaşmış; gelişen tarım ve sanayi faaliyetleri sayesinde ilçe olarak büyümeye devam etmiştir.

#### KAYNAKLAR

- Akandere, O., 2016. Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne Konya. Eğitim Kitabevi, Konya.
- Dinç, İ., 2024. Eski Çumra. 9 Bin Yılık Delikanlı Çumra. Cilt 3, Sayı: 12, Yeniğün Gazetesi
- Güven, C., 2023. Çumranın İlçe Oluşu. 3. Çumra Sempozyumu. S: 26- 44, Çetinkaya Ofset-Konya.
- Kayseri, İ., 2010. Türk Siyasi Hayatına Damgasını Vuran Çumra Kökenli Milletvekilleri. Çumra Sempozyumu, Cilt 2.
- Önder, M., 1989. Atatürk Konya'da, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları- Ankara.
- Sayıcı, Z., 2010. Benim Gözümle Çumra. Çumra Sempozyumu, Cilt 2. S: 238- 257. Merhaba Ofset, Konya.
- Semiz, Y., 2000. 1923- 1960 Döneminde Konya-Çumra Kazasının İktisadi Durumu, I. Uluslararası Çatalhöyük'ten Günümüze Çumra Kongresi Bildirileri Kitabı, 169-174, Çumra.
- Sezen, T., 2017. Osmanlı Yer Adları, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 26. Sistem Ofset, Sıhhiye- Ankara.
- Not: Kanun ve diğer ilgili ekleri 3. Çumra Sempozyumu kitabında Prof. Dr. Cemal Güven'in tebliğinde bulabilirsiniz

## EKMEK

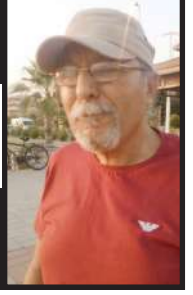
**B**iz Türker'de geleneksel olarak şu üç şeye çok değer verilir: At, avrat, pu-sat (silâh). Bence buna bir dördün-cüsünü de eklemek gerek: Ekmek. Kahvaltı-larda, yemeklerde onsuz edemediğimiz, kazara yere düşürsek, öpüp alnımıza götür-düğümüz ekmekten bahsediyorum. Baka-lım bu yazı beni nerelere alıp götürecek?

Hepimizin bildiği gibi ekmeğin birçok çeşidi olsa da çocukluğumda bana "Kaç çeşit ek-mek var?" diye sorsalardı, şöyle cevap ve-rirdim herhalde: Ev ekmeği, çarşı ekmeği, tandır ekmeği, yufka ekmeği.

Ev ekmeği, on yaşına gelinceye kadar evde yediğimiz, annemin yaptığı ekmeklerdi. Mahallemiz, göçmenlerin oturduğu mahal-le olduğu için çevremdeki arkadaşlarımızın çoğu annelerinin yaptığı ev ekmeklerini yerlerdi. Bu ekmek göçmen fırını denen, önünde ekme atmak için yarım ay şek-linde açılmış bir ağız bulunan, dikey duvar ve ona bağlı kubbemsi bir kısımdan oluşan fırınlarda yapılırdı. Daha önce bir ekme teknesinde yoğrulmuş olan hamur, tavalara konular, fırının önüne hazırlanmış sacayak-ların üzerine yerleştirilir ve sonra bir ekme küreğinin ağzında fırına atılırdı. Tazeyken tadına doyumlazdı bu ekmeklerin. Annem bir haftalık ihtiyacımızı karşılayacak şekilde on iki tane yapardı.

Çarşı ekmeği hepimizin bildiği beyaz undan – o zamanlar has un dediğimiz – yapılırdı. Üç tane fırın vardı Çumra'da. Hüsamet-tin'in fırını diye anılan bir yerde bugünkü-lere benzemeyen tava ekmeği de yapılırdı. On yaşından sonra çarşı ekmeği yemeğe başladık. Fırından ekme almak, evin en büyük çocuğu olarak bana düşerdi. Her gün dört veya beş ekme, fırın kâtili tara-fından fileye doldurulur, ben de fileyi sırtı-ma yüklerdim. Taşması daha kolay oldu-ğu için mi, yoksa, bir elimle fileyi tutarken, diğer elimi arkaya götürerek çimdik çimdik ekme kopardığım için mi bilmiyorum. Eve gelinceye kadar, ekmeklerinin birkaçının arkası fare yeniği gibi olurdu. Annem kızardı ama kimin umurunda.

Tandır ekmeği yapan birkaç komşumuz da vardı. Ekmek yaptıkları gün birkaç tane ge-tirirler, sıcak sıcak yerdik. Eşimin annesi

METİN  
EREN

de zaman zaman tandır ekmeği yapardı. Tandır ekmeği yapmanın özel bir maharet istediğini onda gördüm. Çünkü hamurun tandır duvarına yapıştınlacağı ve tam piş-tiği zamanı kestirmek, tecrübe işidir. Aksi halde hamur duvardan düşer ve yanar.

Bizim evde, yufka ekmeği böreklik yufka aç-manın dışında, Ramazan aylarında yapılır, özellikle bu aylarda sahurda içine konulan yumurta ve peynirle dürüm yapılarak ye-nirdi. Bazı komşularımız, her öğün yemek-lerini yufka ekmeği ile yerlerdi. Yufkaların kurutulduktan sonra uzun süre dayandığını hatırlarım. Yenileceği zaman, üzerlerine su serpilerek ıslatılırdı.

Her tür ekmeğin fırından yeni çıktığı zaman tadı bir başka olur. Buharı tüten sıcak bir ekmeği yemenin zevki bir başkadır. Nefis bir ekme kokusu sarar ortalığı. Hele içine bir de yağ sürüldü mü tadına doyum olmaz. Ekmekler bayatladığı zaman atılmaz, doğ-ranır tirit yapılır. Bazı sabahlar da yumur-taya daldırılarak pişirilen yumurtalı ekme olarak çıkar karşınıza. Bazıları da kuru ek-meği çorbaya doğrayarak yemeyi severler. Özellikle yaz günleri, çocuklar oyun oyna-maktan yorulur, acıkr ve ter içinde evlerine giderler, bir süre sonra, hepsinin ellerinde bir dilim ekmele sokağa çıktıkları görü-lürdü. Ekmeklerin üzeri boş olmazdı tabii. Kiminin annesi yoğurt sürüp üzerine şeker veya kırmızı biber eker, bazı çocukların el-lerindeyse, üzerine kırmızı biber ekilmiş, zeytin yağı veya ay çiçek yağı sürülmüş ekmekler olurdu. Dürüm yapılmış yufka-ları yiyen çocuklar da vardı. Üzerine Sana yağı sürülmüş çarşı ekmeğini tercih eder memur çocuklarını da eklemeliyim. Şimdi düşünüyorum da meğerse, çocukların elle-rindeki ekmekler ve üzerine sürülen şeyler, çocukların sosyal durumları ve aile yapıları hakkında bilgi veriyormuş.

Son bilgilerimize göre insanlık tarihinin bilinen ilk ekmeği günümüzden 8600 yıl önce Çatalhöyük'te yapılmış. Ne mutlu bize ki, ilçemiz tarihte bu denli önemli olan bir yerin yakınında kurulmuş. Bunun değeri-

nin bilincinde miyiz, burasını yeterince tanıyıp tanıyamadık mı? Bu konularda çok şey söylenebilir ama bu yazının konusu değil.

Ekmek o günden beri Anadolu insanının beslenme ihtiyacını karşılayan en önemli gıda olmuş. Gıdalarımız çeşitlense de çoğumuz ekmezsiz yapamayız. Makarna bile ekmeğe yenir bizde. Yoksul evlerde zeytin bir ısırışta yenmez, ekmeğe katık edilir. Köylü tarlasında yemek yiyeceği zaman çıkını açar, domates, biber, kuru soğan, Allah ne veriyse, ekmeğin yanında yer. Mutluluğun paradan önce geldiği, "Huzurum olsun da soğan ekmeğe razıyım" sözleriyle ifade edilir.

Hayatı tanımayan çocukları, "hele bir elin ekmeğe tutsun" diyerek hayata hazırlarız. "Ekmeğe parası kazanmak" deyiminin, çakışarak evin geçimini sağlamak anlamına geldiği başka dil var mıdır bilmiyorum. İş bulmanın zorluğunu anlatmak için "ekmek aslanın ağzında" deriz. Çalıştığımız yer, "ekmek kapısıdır." Küçük esnafın dükkânı, taksi şoförünün taksisi, dolmuşunun dolmuşu onlar için "ekmek teknesi" olur. "Kimsenin ekmeğiyle oynamak istemeyiz". Hiç çalışmadan, gününü gün ederek yaşayan insanlar için de güzel bir deyimimiz var: "Ekmeğe elden, su gölden yaşamak." Çok çalışkan, becerikli, hiçbir zorluktan yılmayan, "ekmeğini taştan çıkarın" insanlar da vardır. Yeminlerimiz bile ekmeğidir: "Ekmeğe Kur'an çarpsın", "yediğim ekmeğin hayrını görmeyeyim". Hayata tutunabilmek için verdiğimiz mücadele "ekmeğe kavgası"dır. Şu anda bir atasözü geldi aklıma: "Anamın ekmeğine kuru, ayrılanına duru demem" Türkçemiz ekmeğe deyimler ve atasözleri yönünden o kadar zenginidir ki, yukarıda yazdıklarım hemen hatırlayıp verdiklerim. Biraz araştırsam, daha neler bulacaktım kim bilir!

Aynı kökten gelmeseler de sadece bir harf farkla, ekmeğe ve emek kelimesi bir arada çok anlamlı gelir bana. Emek hem ekmeğin hem de üretilen her şeyin içinde vardır. Çalışanın alın terinde, hatta; "Selvi Boylum Al Yazmalım" filminde olduğu gibi sevgi de bile somutlaşır. Yani, "Sevgi emektir."

Günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olan ve deyimlerimize giren ekmeğin, sanatın -özellikle edebiyatımızın- konusu olması da son derece doğal. Mehmet Akif'in şu iki dizesi adeta bir atasözü niteliği taşır:

"Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmeğe parası,  
Dostunun yüz karası, düşmanın maska-

rası."

Cahit Irgat'ın şu iki dizelik küçük şiirine ne demeli:

"Fakirin ekmeği umut  
Ye Memet ye."

Bu şiirin ilk dizesi, şairi bilinmeden günlük hayatımızda kullanılmaktadır. Çünkü ne umutsuz ne de ekmezsiz yaşayabiliriz. Diğer bir Cahit, Cahit Sıtkı Tarancı, "Desem ki" şiirinin bir bölümünde şöyle diyor:

"Desem ki sen benim için,  
Hava kadar lâzım,  
Ekmeğe kadar mübarek,  
Su gibi aziz bir şeysin;  
Nimettensin nimettensin."

Şair o kadar çok seviyor ki, sevgilisini ekmeğe gibi kutsallaştırıyor. Şiirin sonuna doğru hızını alamayıp "Kabirde böceklere ezberletirim güzelliğini" diyor. Şairler böyledir işte! Hayal güçleri sınır tanımaz.

Oktaç Akbal'ın İkinci Dünya Savaşı yıllarını anlatan bir öykü kitabı vardır. "Önce Ekmeğe Bozuldu". Şunları yazar: "Önce ekmeğe bozuldu, sonra her şey... Çünkü yer yüzünde savaş vardı. İnsanlar sebebini bilmeden, düşünmeden ölüyor öldürüyorlardı. Savaş kelimesi dünyanın her yerinde en çok kullanılan söz olmuştu. Radyolarda marşlar, nutuklar şaşkın insan sürülerinin üzerine savruluyor, gazeteler korkuyla okunuyordu..."

Orhan Kemal'in "Önce Ekmeğe" ve "Ekmeğe Kavgası" adlı öykü kitaplarında, ekmeğinin peşine düşen, yoksul insanların yaşadıkları anlatılır Muzaffer İzgü "Ekmeğe Parası" romanında yoksulluk içinde geçen çocukluğunu anlatır. Bir de Maksim Gorki'nin ünlü bir romanı vardır: "Ekmeğimi Kazanırken". Orijinal adı mı böyleydi, yoksa Türkçeye bu adla mı çevrilmiş bilmiyorum.

Yazıyı daha fazla uzatmamak için ekmeğe ilgili şarkılara filmlere girmeyeceğim. Kıscası ekmeğe hayatımızın her alanına girmiştir. İster mecaz anlamda, isterse gerçek anlamda kullanalım, ekmezsiz günümüz geçmez.

Kişi başına ekmeğe tüketimi istatistiklerine göre, dünyanın en çok ekmeğe tüketen ülkemiz. Uzmanlar, protein, lif, kalsiyum, fosfor B1 ve B2 vitaminleri açısından zengin olması nedeniyle, sağlıklı beslenme için yeterince ekmeğe tüketilmesi gerektiğini söylüyorlar. Fakat her şeyde olduğu gibi, azı karar, çoğu zarar. Yeni kuşaklar ekmeğe tüketimini azaltsalar da ekmeğe kültürümüzdeki seçkin yerini korumaya devam edecektir. Çünkü atasözleriyle, deyimlerle, sanat eserleriyle kökleri çok derinlere inmektedir.